

Guia per a l'elaboració d'un pla de política lingüística per als centres de recerca

1. Introducció

Aquest document pren com a punt de partida la **guia de criteris de gestió del multilingüisme als centres de recerca de Catalunya**. Si aquella guia oferia uns criteris generals per avançar cap a un multilingüisme sostenible i respectuós amb la diversitat, el present text fa un pas més per proporcionar eines pràctiques de planificació. **Concretament, vol facilitar que cada centre de recerca pugui elaborar el seu pla de política lingüística propi**, amb diagnosi, mesures, recursos i mecanismes de seguiment adaptats a la seva realitat.

L'objectiu és ajudar els centres de recerca a disposar d'un instrument pràctic que parteixi d'una **diagnosi acurada de les seves necessitats lingüístiques** i que permeti planificar mesures adaptades a la seva realitat. Aquestes mesures se situen en tres àmbits principals:

- la **comunicació externa**, que ha de combinar la projecció internacional amb la visibilitat del català;
- la **comunicació interna**, que ha de garantir el català com a llengua de treball i alhora la inclusió de tota la comunitat investigadora, i
- les **accions d'acollida i sensibilització lingüística**, pensades per facilitar l'aprenentatge i l'ús del català entre el personal.

El document també posa l'accent en la importància de la **planificació de recursos** i en el **seguiment de la implementació**, per assegurar que les mesures no quedin només sobre el paper, sinó que esdevinguin part de la dinàmica quotidiana del centre.

En aquest sentit, els centres de recerca —com a espais d'atracció de talent internacional— es troben davant d'un doble repte i oportunitat: garantir que la internacionalització no debiliti l'ús del català, sinó que, amb les condicions adequades, en reforci la vitalitat i guanyi nous parlants.

Així doncs, aquest document no només vol ser una continuació, sinó també una eina de **planificació lingüística detallada i operativa**, que ajudi els centres CERCA i altres centres de recerca a avançar cap a un **multilingüisme equilibrat, sostenible i compromès amb l'enfortiment del català com a llengua pròpia**.

2. La minorització del català en un context internacional

El **català**, com a llengua pròpia, històrica i institucional de Catalunya, pateix un procés de minorització al seu propi territori. Tot i que un 80 % de la població el sap parlar, només un 36 % l'utilitza de manera habitual. A aquesta situació s'hi afegeix un fenomen de **diglòssia**: molts parlants del català deixen d'emprar-lo en determinats àmbits formals —per exemple, en la recerca o en la interacció amb persones que no l'entenen— per por de no ser compresos o de no adequar-se al context. Aquest comportament reforça la percepció del català com a llengua secundària i en limita les funcions socials.

El **castellà**, llengua oficial a tot l'Estat i amb més de 600 milions de parlants arreu del món, és àmpliament conegut i usat a Catalunya. Un 49 % de la població el té com a llengua habitual (56 % si es compta la combinació amb el català) i un 30 % viu exclusivament en castellà. A més, és la

llengua que més aprenen els residents internacionals, fet que n'afavoreix la consolidació en l'àmbit social i professional.

L'**anglès**, per la seva banda, s'ha consolidat com a llengua de comunicació científica internacional i s'associa a valors de cosmopolitisme. Tot i que només el parla un 37,5 % de la població catalana, a la ciutat de Barcelona ja és possible viure-hi fent servir únicament l'anglès. Malgrat ser imprescindible per a la recerca i la projecció internacional, la seva centralitat pot contribuir a invisibilitzar el català dins els centres de recerca.

En aquest marc, **el català corre el risc de veure's desplaçat si no s'impulsen polítiques lingüístiques actives i compromeses**. D'entre les principals disposicions que busquen revertir aquest escenari en el context de la recerca, en destaquen la **Llei 1/1998, de política lingüística**; la **Llei 1/2003, d'universitats de Catalunya**; el **Pla d'enfortiment de la llengua catalana en el sistema universitari i de recerca** (2002), i, més recentment, la guia **La gestió del multilingüisme als centres de recerca de Catalunya** (2024).

Per això, els centres de recerca —com a institucions públiques i alhora espais d'atracció de talent internacional— han de vetllar pel compliment de la normativa vigent i de les recomanacions institucionals, tot garantint un equilibri real entre les tres llengües. **L'elaboració d'un pla de política lingüística propi permet planificar accions concretes adaptades a cada realitat**. Només així serà possible avançar cap a un multilingüisme sostenible que respongui a les necessitats del context internacional sense deixar de reforçar el català com a llengua pròpia i de cohesió social.

3. Diagnosi

L'elaboració d'un pla de política lingüística en un centre de recerca ha de partir necessàriament d'una diagnosi prèvia, ja que la composició internacional del personal i els usos i hàbits lingüístics —tot i tenir tendències similars— són diferents a cada centre de recerca. Sense una anàlisi clara i completa de la situació, és molt difícil definir objectius assolibles o establir estratègies que responguin realment a les necessitats del centre. La diagnosi ofereix una visió detallada dels usos lingüístics dels diferents col·lectius, de les percepcions i actituds envers les llengües i de la distribució del català, el castellà i l'anglès en els diversos àmbits de treball i interacció.

Aquest coneixement és essencial per posar en relleu els punts forts i les oportunitats de millora, així com per detectar els riscos que poden afectar la presència i l'ús del català com a llengua pròpia del sistema de recerca. Al mateix temps, proporciona una base objectiva i contrastada que permet orientar la presa de decisions, establir prioritats clares i avaluar de manera rigorosa l'eficàcia de les mesures que es despleguin.

Per tot això, la diagnosi no es pot entendre només com un exercici descriptiu, sinó com un element estratègic. És la garantia que el pla de política lingüística s'ajustarà a la realitat del centre, tindrà continuïtat en el temps i contribuirà a avançar cap a un model de multilingüisme equilibrat, sostenible i inclusiu, que alhora enforteixi el català en el context internacional de la recerca.

Seguidament, es proposen dues eines per a l'elaboració de la diagnosi:

- Una llista d'indicadors que ens permetran conèixer en quin estat es troba la política lingüística del centre de recerca
- Una enquesta individual sobre hàbits i percepcions lingüístiques pel personal dels centres de recerca

3.1 Indicadors per analitzar la política lingüística del centre de recerca

En primer lloc, es presenta una llista d'indicadors que permetran conèixer en quin estat es troba la política lingüística del centre de recerca. Aquests indicadors es poden entendre com una **llista de control** (*check-list*), però per fer una diagnosi més acurada també podeu respondre a les preguntes o criteris de definició que s'estableixen per a cada ítem a la tercera columna. Per a elaborar aquesta llista s'han seguit els criteris de [La gestió del multilingüisme als centres de recerca de Catalunya. Guia per a l'elaboració de criteris \(2024\)](#).

	Sí	No	Observacions addicionals
Web disponible en català			Tots els apartats estan traduïts? Se n'ha fet una revisió ortogràfica?
Retolació i senyalització interna en català			Tots els rètols estan en català o tenen traducció?
Programari informàtic, intranet i altres eines de suport per defecte en català			Tot el programari i aplicacions estan en català?
Comunicacions internes en català (correus electrònics, documentació oficial)			Hi ha una versió en català de tota la documentació? Els correus a tot el personal s'inicien en català amb la traducció a l'anglès a sota?
Intervencions als mitjans catalans en català			Es prioritza que intervinguin persones que ho puguin fer en català quan atenem mitjans de comunicació catalans?
Ús del català a les xarxes socials			Hi ha un criteri definit per garantir la presència del català a les publicacions? Per exemple: jornades a Catalunya en català, internacionals en anglès, publicacions d'articles en anglès, divulgació en català, etc.
Publicacions en català			Es compta amb una llista de revistes científiques que publiquin en català i es motiva a difondre-les?
Divulgació en català			Es compta amb un llistat de possibles accions de divulgació de la recerca en l'àmbit català i es motiva a difondre-les?
Actes oficials a Catalunya en català			Quants actes s'han fet i en quines llengües? Com s'ha facilitat el multilingüisme? Per exemple: aparells de traducció.
Requisit laboral de coneixement de català			S'exigeix coneixement de català o compromís d'aprendre'l a totes les ofertes laborals? Només a algunes? Quines i per què?
Cursos de català			Com s'incentiva la participació en els cursos de català? Es contempla l'aprenentatge del català com a formació de desenvolupament professional dins l'horari laboral? S'ofereixen cursos abans d'arribar a Catalunya?

Accions de socialització en català			Hi ha programes de parelles lingüístiques? Es promou l'oci en català entre el personal? Es promou la cultura catalana? Per exemple: teatre, literatura, cultura popular, etc.
Accions de sensibilització sobre la situació social del català			S'explica la situació social del català al personal nouvingut? Se'ls dona aquesta informació de context abans que arribin? Es fan xerrades de conscienciació lingüística perquè el personal catalanoparlant mantingui la llengua a les persones que l'estan aprenent?

3.2 Enquesta d'hàbits i percepcions del personal del centre de recerca

En segon lloc, per elaborar una diagnosi ajustada a la realitat del centre és fonamental recollir dades mitjançant una **enquesta individual sobre hàbits i percepcions lingüístiques** que es distribuirà i centralitzarà des de la Unitat de llengua de la I-CERCA als responsables dels centres de recerca. Aquesta enquesta permetrà conèixer de primera mà quines llengües s'utilitzen en els diferents àmbits, quines actituds i preferències té el personal i quins factors afavoreixen o dificulten l'ús del català.

El **caràcter individual** de l'enquesta garanteix una visió més precisa i representativa de la comunitat, i facilita detectar fortaleeses, reptes i necessitats específiques. Així, es disposa d'una base sòlida per definir objectius, establir prioritats i avaluar l'impacte de les mesures del pla de política lingüística.

Per conèixer el contingut de l'enquesta poseu-vos en contacte amb la responsable de la Unitat de llengua d'I-CERCA.

4. Graella de suport per a la planificació de mesures

La graella de planificació és una eina de suport que facilita tant l'organització com el seguiment de les mesures del pla. Per a cada acció, permet definir la persona responsable, establir el calendari d'execució, especificar els recursos necessaris i proposar indicadors que permetin avaluar el progrés, sempre d'acord amb els criteris de la guia. Alhora, ofereix la possibilitat d'incorporar noves accions derivades de la diagnosi i de les necessitats concretes de cada centre, fet que la converteix en una eina flexible i adaptable en el temps.

Mesura	Indicadors	Responsable	Recursos	Calendari
Àmbit 1. Comunicació interna				
Web en català	Revisió del web Web disponible en català en tots els apartats			
Retolació en català	Revisió de la retolació Traducció de tots els cartells interns i externs al català			

Documentació interna	Nre. de documents revisats Nre. de documents traduïts			
Correus informatius	Establir criteri (per exemple, català i anglès) Nre. de correus enviats en català			
Àmbit 2. Comunicació externa				
Xarxes socials	Nre. de publicacions en català			
Actes oficials	Nre. de ponències en català Eines de suport al multilingüisme (materials escrits, traducció simultània, etc.)			
Mitjans de comunicació	Nre. d'intervencions en català			
Publicacions científiques	Nre. de publicacions en català			
Divulgació	Nre. d'accions en català			
Àmbit 3. Acol·lida lingüística				
Requisits lingüístics	Definir els requisits lingüístics per lloc de feina (per exemple C1 administració i gestió de la recerca) Introduir els requisits lingüístics a les ofertes de feina			
Cursos de català	Nre. de cursos i persones matriculades per nivells			
Parelles lingüístiques	Nre. de parelles lingüístiques Resultats de l'enquesta de satisfacció			
Accions de socialització	Nre. d'accions Nre. de participants Resultats de l'enquesta de satisfacció			
Accions de sensibilització	Nre. d'accions Nre. de participants Resultats de l'enquesta de satisfacció			

5. Seguiment i avaluació

Per garantir l'eficàcia del pla de política lingüística i assegurar-ne la implementació real en el dia a dia del centre, és imprescindible establir **mecanismes de seguiment i avaluació continuada**.

En primer lloc, és recomanable designar una **persona responsable** de l'aplicació i del seguiment dels criteris de gestió del multilingüisme. Aquesta persona, preferiblement vinculada a la direcció o a la gerència, hauria de vetllar perquè es difongui el document i perquè es compleixi. El pla l'ha de conèixer tot el personal del centre, amb especial atenció a les persones que ocupen càrrecs de decisió. En aquest sentit, es proposa organitzar una **presentació interna** dels criteris i garantir-ne l'accessibilitat permanent a través de la intranet o canals equivalents.

Cal tenir present que la implementació pot trobar **resistències** de diversa naturalesa. D'una banda, resistències institucionals relacionades amb la disponibilitat de recursos o amb la planificació de prioritats. De l'altra, resistències individuals que es poden superar amb un argumentari clar i compartit pel centre, fonamentat en el marc legal vigent, en el caràcter públic del sistema de recerca i en la necessitat d'aplicar mesures de discriminació positiva per al català, com ja es fa en altres àmbits com el de la igualtat de gènere.

Finalment, es recomana establir un **calendari periòdic d'avaluació** que permeti valorar l'eficàcia de les accions, detectar possibles mancances i introduir ajustos. Aquest procés ha de ser transparent i participatiu, de manera que afavoreixi la corresponsabilitat de tota la comunitat investigadora en l'assoliment d'un multilingüisme equilibrat i sostenible que reforci l'ús del català.